

De Klant Centraal

Verslag van de netwerkmiddag in de Universiteitsbibliotheek Utrecht (locatie Binnenstad) op 19 mei

Zo'n 35 NVMB-leden waren naar de netwerkmiddag in de Universiteitsbibliotheek Binnenstad aan de Drift gekomen. In 2009 werden de voormalige Letterenbibliotheek (Drift) en de Universiteitsbibliotheek (Wittevrouwenstraat) grondig verbouwd en samengevoegd onder de naam Universiteitsbibliotheek Binnenstad. Hier staan nu de collecties Geesteswetenschappen (waartoe de collectie Muziekwetenschap behoort), Filosofie, Recht en Economie, Bestuur en Organisatie. Joost van Gemert ontving ons in de prachtige Sweelinckzaal.

- Charlotte Sienema -

De klant centraal, dat was het thema van de middag. De bibliotheek verandert in snel tempo, collecties verkleinen of verdwijnen. Ook de rol van de bibliothecaris verandert, voor het muziekbibliotheekwerk betekent dit o.a. dat muzieken-

nis verdwijnt met het verdwijnen van muziekspecialisten. De rol van de klant daarentegen wordt groter. Daarom was er aandacht voor 3 verhalen. Verhalen uit een universiteitsbibliotheek en een openbare bibliotheek, waar de actieve betrokkenheid van klanten steeds groter wordt. En een verhaal uit een conservatoriumbibliotheek waar aan studenten op een speelse manier informatievaardigheden worden overgedragen.

Ina Klaren, Consulent cultuur en lezen, kennis en informatie van de Bibliotheek Deventer, vertelde over de Bibliotheek van Nieuwsgierigheid. Het idee hierachter is dat mensen hun passie, hun nieuwsgierigheid graag willen delen, dat vanuit nieuwsgierigheid mensen elkaar kunnen ontmoeten. Die ontmoetingen vinden plaats op de plek waar over enige

Ina Klaren

tijd de nieuwe hoofdvestiging van de Bibliotheek Deventer zal komen. In dit nu nog lege monumentale pand aan de Stromarkt staan op ladders en in kistjes boeken, CD's, LP's en DVD's die er door Deventenaren zijn gebracht. Niet zomaar boeken en CD's maar lievelingsboeken en CD's. Kunstenaars Gonnie Kleine en Alied van der Meer verzamelen rondom deze 'lievelingsobjecten' de verhalen die erbij horen: "Waarom is dit uw lievelingsboek, wat betekent het in uw leven?" Alle verzamelde verhalen kunnen worden toegevoegd aan de (digitale) Encyclopedie van Nieuwsgierigheid. Voor meer informatie: www.bibliotheekvannieuwsgierigheid.nl

Joost van Gemert, in Utrecht vakspecialist voor Muziekwetenschap, Religiewetenschap en Theologie, Islamitische en Arabische studies en Klassieke talen, vertelde over de steeds nauwer wordende samenwerking tussen bibliothecarissen en klanten (studenten en docenten). Kerntaak van de bibliotheek is ondersteuning van alle fases van de wetenschappelijke cyclus. Met een specifieke

- redactioneel -

Deze Nieuwsbrief komt ietsje later dan normaal, maar daardoor op tijd om jullie te wijzen op de blogs uit New York. Verschillende collega's, waaronder Jantien Dubbeldam, hebben semi-live verslag gedaan van IAML 2015. Lees hun avonturen tijdens de conferentie van muziekbibliothecarissen in The big apple zeker even na! Dan is na enkele jaren van drastische bezuinigingen in onze sector ook weer eens goed financieel nieuws te melden. Zo mag het Metropole-orkest zich verheugen op een vaste plek op de begroting van de cultuursubsidies en heeft Jet Bussemaker geld vrijgemaakt voor muziekonderwijs op basisscholen. Lees daar meer over in deze Nieuwsbrief. Reden van de vertraagde Nieuwsbrief was mijn vakantie. Maar hoever verwijderd bent, als het om muziek gaat dan zijn de oren natuurlijk altijd gespits en is het fototoestel gauw getrokken. Als jij een leuke muziek- of bibliotheekfoto maakt deze zomer, stuur die dan naar de redactie. Dan kunnen we dit najaar laten zien waar we allemaal geweest zijn. Drie keer raden waar ik net van teruggekomen ben.

bibliotheekwebsite wordt het zoeken, verwerken en publiceren van informatie ondersteund. Het geven van bibliotheekinstructies gebeurt veelal in nauwe samenwerking met docenten en is gelinkt aan specifieke colleges.

Joost van Gemert Ook op het gebied van de collectievorming krijgt de klant steeds meer invloed. Zo kunnen er aan-schafsuggesties worden gedaan. Maar de invloed van docenten op de collectie gaat verder. Zo zijn docenten verantwoordelijk voor het budget dat beschikbaar is voor hun collectie en schaffen ze (nu alleen nog voor bepaalde collecties) ook zelf aan. Hierbij worden ze 'geholpen' door attenderingsdiensten op basis van collectieprofielen. Joost begeleidt de docenten zo goed mogelijk bij deze taak.

Wilma Abbink, bibliothecaris van het Prins Claus Conservatorium in Groningen, vertelde over de cursus Informatievaardigheden die ze heeft ontwikkeld voor studenten van de opleiding Docent Muziek. Als leer-middel heeft ze, in nauwe samenwerking met docenten, een game ontwikkeld. Ze heeft gekozen voor een game omdat deze aansluit bij de beleavings-wereld van de studenten, interactief is en kritisch nadenken bevordert. De game wordt gespeeld op een smartphone via het Kahoot!-platform (een digitale leeromgeving) en bestaat uit verschillende meerkeuzevragen. De zaal deed mee aan een korte demonstratie van de game. Het is Wilma's droom dat studenten uiteindelijk zelf, samen, zo'n game gaan maken. De studenten van nu zijn 'digital natives'. Ze zijn gewend dat informatie 24/7 beschikbaar is, zappen door het leven, hebben een korte

Wilma Abbink

aandachtsboog en vervelen zich snel. Hiermee wordt rekening gehouden met het aanbieden van informatie. Wilma wees op de MOOC, de Massive Open Online Course, waarbij cursusmateriaal wordt verspreid op het internet en cursisten dus niet aan een bepaalde locatie en tijd gebonden zijn voor het volgen van een cursus.

En ze besteedde aandacht aan het LOOWI (Landelijk Overleg Onderwijs Wetenschappelijke Informatie), een overleg van mensen die betrokken zijn bij het geven van onderwijs en instructie in het omgaan met wetenschappelijke informatie aan medewerkers en studenten van HBO en universiteit.

Na de theepauze leidden Joost en zijn collega's ons rond door de bibliotheek. In de loop der eeuwen huisvestte het gebouw tal van prominente Utrechtse. De bekendste was koning Lodewijk Napoleon, 'de broer van', die in het begin van de 19e eeuw eigenaar was. Natuurlijk kreeg de collectie Muziekwetenschap

de nodige extra aandacht. Maar de meeste aandacht in deze prachtige bibliotheek ging toch uit naar het enorme aantal studiepaatsen. De bibliotheek als ontmoetingsplaats, waar studenten studeren, iets eten, elkaar ontmoeten. De papieren boeken- en tijdschriftencollecties krijgen hier bijna een decoratieve functie.

Artiesten regelen online-royalty's liever zelf

- Muziek in de media -

De Beroepsvereniging Componisten Multimedia (BCMM) en de Vereniging voor MuziekauteursAuteursrechtenorganisatie vinden dat Buma/Stemra de aangesloten artiesten en componisten niet evenredig betaalt voor het gebruik van hun muziek door online diensten als Youtube en Spotify. Buma/Stemra heeft wel allerlei collectieve overeenkomsten lopen met onder meer Youtube, Spotify en iTunes, maar inkomsten hiervan zouden niet rechtvaardig verdeeld worden naar de betreffende artiesten.

Volgens Buma/Stemra ligt dat probleem deels aan de online diensten, die in verhouding met de opbrengsten te weinig zouden betalen aan auteursrechtenorganisaties. Online gebruik van Nederlandse muziek leverde de organisatie vorig jaar negen miljoen euro op, via gebruik op radio, televisie en in de horeca kwam er 180 miljoen euro binnen. Muzikanten die bij Buma/Stemra zijn aangesloten kunnen daarom sinds vorig jaar er voor kiezen om de auteursrechtenvergoeding voor online muziek zelf te regelen terwijl Buma/Stemra het gebruik door traditionele media regelt. Voor die tijd werd er alleen in totaalpakketten gedaan.

Column of causerie?

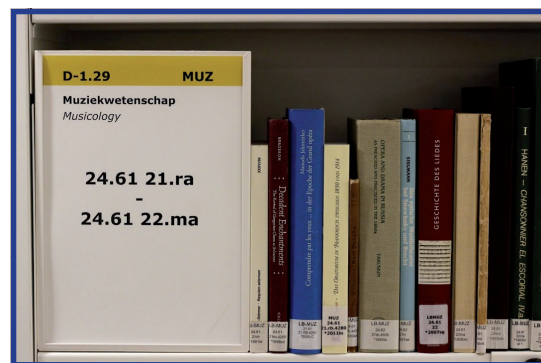
Martie Severt sprak op de Algemende ledenvergadering / Netwerkdag van de NVMB een column uit, waarin hij aan de hand van zijn eigen werkzame leven de veranderingen in het bibliotheekwerk schetste. Hier zijn uitgesproken tekst. Geniet u van een bibliotheekliefhebber die met warme nostalgie terugkijkt, maar tegelijkertijd de laagdrempelige universele toegang tot informatie omarmt.

“Mijn praatje is veeleer een causerie. Wat me daarin aanspreekt is dat het element gekeuvel, het op een wat lichtere manier iets presenteren, centraal staat. Er is ruimte voor humor. In onze oren klinkt het ook wat oubollig, maar het past wel bij mijn verhaal, waarin nostalgie nadrukkelijk een rol speelt.

Nog niet eens zo heel lang geleden, tijdens mijn studietijd en ook nog een deel van mijn werkzame leven, zocht je van alles op in een woordenboek of encyclopedie: de aangewezen bronnen voor informatie. Nu zijn we zover dat een papieren encyclopedie een gepasseerd station is en dat we voor informatie gebruik kunnen maken van een online woordenboek, wikipedia en vele, al dan niet betaalde, online bronnen. Hoeveel huishoudens hadden vroeger een (al dan niet verouderde) encyclopedie in huis of goede woordenboeken? Zelf associeer ik een encyclopedie op de eerste plaats met school en bibliotheek. Kijken we naar de huidige tijd: Nederland is kampioen internettoegang, dat ligt boven de 95% van de huishoudens en ruim 80% daarvan raadpleegt dagelijks op de een of ander wijze internet. Informatie ligt dus nu voor bijna iedereen binnen handbereik.

Leeszalen

Het veranderende bibliotheeklandschap geschetst. Dat was de titel, het thema, van de vo-

rige netwerkbijeenkomst, najaar 2014. Wat een mooie, welhaast poëtische titel. Zo'n titel wekt bij mij associaties op met bibliotheekgebouwen, en dan niet op de eerste plaats de buitenkant maar de mooie lees- of studiezaal. We zijn allemaal wel eens in zo'n prachtige kloosterbibliotheek of een andere eeuwenoude bibliotheek geweest met boekenkasten voor handschriften en vroege drukken, vaak prachtig gebonden. Al die boeken staan daar dan maar, soms achter slot en grendel, al dan niet met gordijnen ervoor of tralieduren; je ziet daar nooit iemand aan het werk, de bibliotheek fungeert als museumzaal. Gelukkig zijn veel van die boeken inmiddels digitaal toegankelijk.

Iedereen kent ongetwijfeld ook hele andere bibliotheken: je eigen bibliotheek, de bibliotheek die je gebruikte als student, de openbare bibliotheek. Vandaag zijn we hier op een netwerkbijeenkomst, dat klinkt dynamischer dan een studiedag, en wat ons verbindt zijn werkzaamheden en minder ruimtes of collecties. Leuk is wel dat we als NVMB in de afgelopen 18 jaar een rondgang hebben gemaakt langs een grote verscheidenheid aan bibliotheken, van de openbare bibliotheken in Heerlen, Delft, Rotterdam, Amsterdam, Haarlem, Arnhem tot bibliotheken van conservatoria in Amsterdam, Rotterdam, Tilburg, Zwolle, Arnhem en Enschede naast universiteitsbibliotheken en orkestbibliotheken tot de inmiddels opgeheven Muziekbibliotheek van de Omroep in Hilversum.

Bibliotheekloopbaan

Ik neem vandaag bij dit praatje mijn in Hilversum gestrande loopbaan als uitgangspunt. Maar ik begin ruim 40 jaar geleden, 1974, RUU, Instituut voor Muziekwetenschap, de bibliotheek, Drift 21, mijn eerste muziekbibliotheek. Dus hier in dit pand waar we ons vandaag bevinden en de collecties bevinden zich grotendeels nog steeds in het aanpalende gebouwencomplex.

Daar ging een periode aan vooraf waarin ik ook al intensief gebruik had gemaakt van boekencollecties, onmisbaar voor mijn schoolactiviteiten. Lagere school: allemaal kinderen zonder boeken thuis; wel een kast achter in de klas: studieboeken maar ook ontspanningslectuur zoals de Kameleonsreeks. Middelbare school: daar was de bibliotheek nadrukkelijker aanwezig en onmisbaar voor de literatuurlijst, maar er waren ook ontspanningsboeken. Hermingard van de Eiken-terpen van Aernout Drost is nu toegankelijk via dbnl (digitale bibliotheek voor de Nederlandse Letteren) maar toen was ik afhankelijk van het beschikbare boekexemplaar. Naast de bezielde pater Spaay, ook mijn leraar Nederlands, werkte er in latere jaren ook al een 'echte' bibliothecaresse.

Concordia

Voor Concordia, het harmonieorkest waarin ik speelde, kwam de bladmuziek via een koepelorganisatie met een bibliotheek met muziek voor harmonie- en fanfareorkesten. Nu betreft dit blaasorkest de muziek o.a. bij de Rijnbrinkgroep. De jaren zeventig kenmerkten zich door een enorme groei van het OB-werk, dat ging samen met de bloei van bibliotheekopleidingen; parallel daarmee floreerden muziekscholen. Ik herinner me de opening van een moderne openbare bibliotheek in Groenlo: ruime openingstijden, jeugdafdeling, kranten en tijdschriften, een bibliotheek om te verblijven.

Maar daarna werd de bibliotheek van Muziekwetenschap voor jaren mijn vaste verblijfplaats. Wat was dat voor een bibliotheek? Encyclopedieën, naslagwerken, tijdschriften, series, verzamelde werken,

microfilms. Voor alle informatie was je 100% afhankelijk van de bibliotheek met een zeer goed bekend staande en internationaal georiënteerde collectie.

Bibliotheek met een eigen kaartcatalogus, dus alleen raadpleegbaar in de bibliotheek; de collectie heel goed ontsloten op onderwerp; veel bibliografieën, RISM, RILM, later RIPM.

Af en toe was een bezoek aan een andere bibliotheek gewenst: Kunstgeschiedenis, Italiaans, Theologie, de UB. Er was een bibliothecaris: Alfons Annegarn, een musicoloog die de eindverantwoordelijkheid had voor de collectie en de collectie heel goed kende. Indien nodig was er IBL of er werden microfilms besteld. In die jaren 70 was het nog min of meer mogelijk een overzicht te hebben van het vakgebied, ook als het ging om de muziek die op grammofoonplaat werd uitgebracht. Heel veel werken, vooral oudere muziek, verschenen voor het eerst op plaat.

Naast mijn studie ging ik aan de slag als student-assistent in de bibliotheek: collectie rariora en oude drukken. Daardoor kreeg ik een veel beter inzicht in bibliotheektaken en collectievorming. Daarna ook werkzaamheden in het cantoraat van de RUU: catalogiseren van grammofoonplaten, bladmuziek voor koren e.d.

Openbare bibliotheek Den Haag

Dat alles vormde een goede basis voor een baan op de muzikafdeling van de OB Den Haag in 1981: grote collectie bladmuziek, vooral klassiek, maar ook in open opstelling: muziek voor elektronische orgel, gitaar, blokfluit en heel veel songbooks. Kortom: een gezaghebbende collectie, waarbij de collectievorming werd afgestemd met de muziekbibliotheek van het HGM (nu NMI) en ook met de bibliotheek van het KC. Veel conservatoriumstudenten kwamen ook in de OB. De klassieke bladmuziekcollectie was een echte bewaarcollectie, met naar verhouding een beperkt aantal uitleningen maar wel met een belangrijke IBL-rol. Ik was daar wat betreft collectieopbouw min of meer eigen baas maar had wel veel contact met gebruikers.

Er was ook een grote collectie grammofoonplaten en ik maakte er de introductie mee van cd's. Het muziekbibliotheekwerk maakte een bloeitijd door en er waren veel gebruikers.

Daarnaast waren er volop ontwikkelingen op het catalogusfront: ISBD, Regels Catalogusbouw, catalogiseren in PICA-verband. Toch de aanzet tot een landelijke catalogus voor bladmuziek die er helaas nog steeds niet is.

Muziekbibliotheek van de Omroep, 1990

Deze bibliotheek liep voorop met de automatisering en speelde een belangrijke rol in ontwikkeling en introductie van nieuwe regels. Grote collectie, divers, bedrijfsbibliotheek, de rol voor de levende muziek bij radio was al flink afgenomen terwijl de collectieopbouw gedrukte muziekuitgaven nog voorbeeldig gericht was op het kunnen bieden van een adequate ondersteuning van de muziekmedewerkers van de omroepen. Samenwerkingsverband MCN, tot 1997, met een CD-ROM gericht op binnenlandse en buitenlandse afnemers; daarna een eigen intern catalogus- en uitleensysteem. Het heeft lang geduurd voordat de catalogus online beschikbaar kwam, maar alle jaren van catalogiseren zijn wat dat betreft niet voor niets geweest want nu was er ook veel informatie in de catalogus te vinden. De

catalogus werd gepresenteerd als een belangrijke informatiebron: componisten, uitgevers, jaartallen, bezetting etc.

Meer en meer werd duidelijk dat de omroepen minder behoefte hadden aan een bedrijfsbibliotheek terwijl tegelijkertijd de collecties erkenning kregen als waardevol cultureel erfgoed. Zo'n 50% van de zeer grote collectie gedrukte bladmuziek is binnen Nederlands alleen in Hilversum beschikbaar en zou een landelijke rol kunnen vervullen.

Muziekschatten

Met name het digitaliseringsproject Muziekschatten, en het doorzoeken van de collecties dat daarmee gepaard ging, onderstreepte nog eens het belang van de collecties voor een veel bredere gebruikersgroep. Wat er, na de sluiting van de bibliotheek in augustus 2013, van de collecties definitief behouden kan blijven en waar en hoe die collecties toegankelijk worden gemaakt blijft tot op heden ongewis. Ondertussen blijven catalogus en Muziekschatten toegankelijk.

Mijn rol als manager van de bibliotheek is gedurende al die jaren veranderd. Oorspronkelijk ging het naast alle gewone managementtaken die bij zo'n functie horen om collectievorming en alles wat te maken had met

catalogus en automatisering; daarnaast waren er specifieke projecten: verhuizing, digitaliseringsproject. In de laatste jaren stond het zoeken naar mogelijkheden om voort te kunnen bestaan op de voorgrond. Een breder publieksbereik verwerven via website en sociale media met voor de medewerkers aangepaste taken: ondernemerschap in een bibliotheek.

De afgelopen decennia kenmerken zich door de geleidelijke overgang van de totale afhankelijkheid van een lokale fysieke (boeken)collectie naar een onbelemmerde wereldwijde toegang tot alle informatie, een universele bibliotheek. Wat is gebleven: samenwerking en contacten van muziekbibliothecarissen, aanvankelijk via de Sectie Muziekbibliotheekwerk NBLC, nu via NVMB en IAML. Ik hoop dat er nog veel netwerkbijeenkomsten zullen volgen.

Gratis en voor niks

Gekochte bladmuziek vs gratis downloads

Door de universele toegankelijkheid tot gratis te downloaden bladmuziek uit het publieke domein, zijn veel muzikanten, koordirigenten en muziekstudenten steeds minder te motiveren tot raadpleging of aanschaf van de courante gedrukte uitgaven. Waarom geld uitgeven als je de noten gratis kunt krijgen?

- Anne Marie Roegerink & Ria Warmerdam -

Dat die edities in het publieke domein zomaar toegankelijk zijn is zeker een zegen van het hedendaagse digitale dagelijkse leven, maar tegelijkertijd niet zalmakend. Ze zijn vaak stokoud, incompleet of ongeautoriseerd. Dat de medewerkers aan de NBC (Nationale Bibliotheekcatalogus) menen met IMSLP/ Petrucci (het grootste bestand gratis muziek) een kwalitatief hoogwaardige dienst te integreren moeten we toch als een misvatting beschouwen, zeker als daardoor de opname van bladmuziekcollecties in Nederland (met de N van NBC) lager op het prioriteitenlijstje komt te staan.

Omdat kennis van bladmuziek in de bibliotheekwereld buiten een paar muziekbibliothecarissen en een handjevol liefhebbers beperkt is, willen we het kwalitatieve belang van de toch al in het nauw verkerende bladmuziekcollecties nog eens onderstrepen met praktijkvoorbeelden. Wanneer we als NVMB een paar sprekende voorbeelden verzamelen en uitdragen, kunnen we mogelijk de heersende opinie positief beïnvloeden. Wie ook zo'n sprekend voorbeeld heeft: mail het naar de redactie van de Nieuwsbrief.

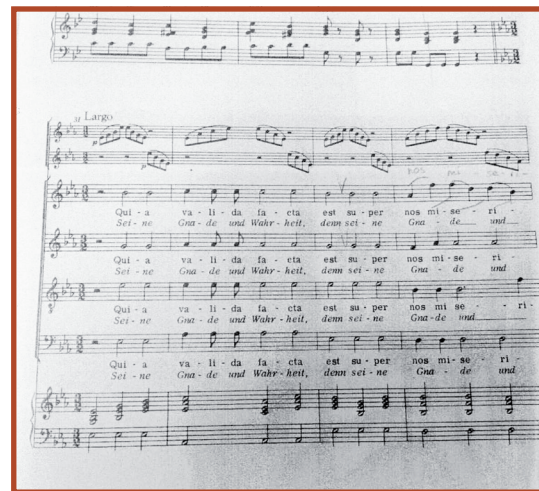
Praktijkvoorbeeld van Anne Marie Roetgerink (Rijnbrink Groep)

Sinds kort ben ik verbonden aan het Wagenings Cantate koor. Hier pakt men de zaken serieus aan: na een auditie bij dirigent en bestuur mag ik meezingen met de overige 40 SATB'en. Ook wat

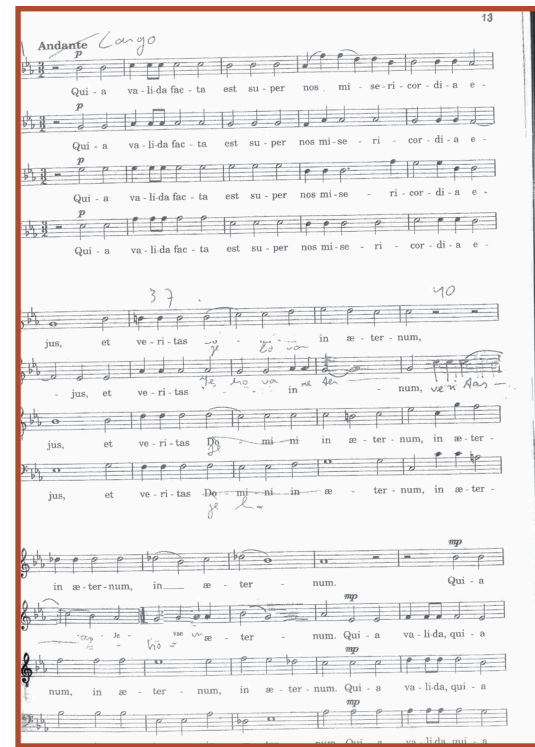
betreft de optredens is het hier sinds jaar en dag goed geregeld: 2x per jaar en altijd met keurig (auteursrecht) gehuurde bladmuziek.

Maar wat als de muziek die je wil zingen op dat moment niet te huur is omdat het al is uitgeleend of zelfs helemaal niet in de verhuurcollectie is opgenomen? Dan kijk je tegenwoordig op internet, wedden dat je daar wel wat gratis downloadversies tegenkomt. En tja, dan is de keus gauw gemaakt: de kosten voor aanschaf van het echte werk voor 40 koorleden of met 1 druk op de knop het werk bijna gratis (printkosten) meteen in huis hebben.

Voor ons komende najaarsconcert is een barokprogramma samengesteld. Er zitten werken bij die niet gehuurd konden worden. De keuze viel dit keer op gratis downloads. Inmiddels weten we na een paar repetities met het materiaal te hebben gewerkt, dat het welliswaar niets kost maar wel een hoop ellende oplevert. Urenlang zijn we bezig per partij fout na fout uit de akelig gecompriëerde partituurtjes te vlooien. Uiteindelijk wil je natuurlijk wel de juiste noten zingen om tijdens het concert niet te detoneren met het (duur) ingehuurde barokensemble.

Telemann psalm 117 van Bärenreiter

Telemann psalm 117 uit publiek domein

Wat scheelt er zoal aan:

- Context: ontbreken van (deels) uitgeschreven intro, erg hinderlijk om een (toch al lastige) inzet te timen, ontbreken van overige zangpartijen, ontbreken van (piano)begeleiding
- Pertinent foute noten
- Pertinent foute zangtekst
- Onnodig ingewikkelde notatie door bijvoorbeeld gebruik 8va
- Toegevoegde maat in zangpartijen maar niet in begeleiding
- Ontbreken van tussenspel alsmede ook de aanduiding dat er een tussenspel is
- Foute maatsoort
- 1 maat extra rust (midden in het werk, alleen voor de koorpartijen)

Goed, als alles dan is nagekeken is het verder toch prima kun je zeggen. Ten eerste duurt het heel lang voordat iedereen alles heeft nagekeken omdat iedereen wel eens een repetitie mist waar bepaalde fouten aan het licht kwamen. Het is een bijna onophoudelijke bron van vertraging. Ten tweede ben je zo aan het klieren geweest met Type-ex dat de verbeteringen deels onleesbaar zijn geworden en die passages elke keer alleen al daarom een struikelblok blijven. Ten derde zou juist een gedegen, goed leesbare uitgave zoveel ondersteuning kunnen bieden bij het ter hand nemen van in muzikaal en technisch opzicht uitdagend repertoire. Wat is hier de winst?

'Meelopende' muziek voor hardlopers

- Muziek in de media -

DJ Tiësto heeft exclusieve muziek gecomponeerd voor een hardloop-app van Spotify. De muziek moet zich aanpassen aan het tempo van de sporter. Volgens Spotify gaat dat verder dan 'beat stretching', de compositie past zich echt aan terwijl je loopt. De dienst is later dit jaar ook te gebruiken via een app van Nike en het populaire hardloophulpje Runkeeper.

Metropole gered!

Minister Jet Bussemaker (PvdA, Cultuur) gaat een aantal van de forse bezuinigingen terugdraaien die het vorige kabinet heeft doorgevoerd op de subsidies aan culturele instellingen. Ze heeft daarvoor 18 miljoen euro vrijgemaakt. Het Metropole Orkest, dat door de bezuinigingen op de omroep met opheffing bedreigd werd, krijgt een vaste plek op de begroting Cultuur. Ook het

geplaagde Tropenmuseum in Amsterdam kan opgelucht ademen, al komt dit goede nieuws te laat voor de bibliotheek. Tot nu toe was voor dit museum alleen een tijdelijke regeling getroffen, nadat het van de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken was geschrapt. Inmiddels vormt het samen met de twee andere rijksmusea voor volkenkunde één Museum voor Wereldculturen en wil Bussemaker het museum definitief opnemen op haar begroting. Daarnaast stelt Bussemaker nu weer geld beschikbaar voor talentontwikkeling in de podiumkunsten, al hoeven daar van haar niet per se opnieuw productiehuisen van te worden opgericht; het geld mag door het Fonds Podiumkunsten ook anders worden verdeeld. Volgens de Raad voor Cultuur verliezen de traditionele of canonieke kunstvormen, zoals klassieke muziek, langzamerhand publiek. Festivals bedienen een jonger publiek, met nieuwe kunstvormen. Bussemaker reserveert daarom 2,6 miljoen euro voor de festivals.

Geld voor muziekonderwijs

Het ministerie van onderwijs gaat tot 2020 25 miljoen euro investeren om leraren te trainen

in het geven van muziekles. Rekenen en taal zijn prioriteit nummer 1. De Centrale Eindtoets is het allerbelangrijkst. "Muziekonderwijs op de basisschool is helemaal weggeëbd," zegt Trees Berkouwer, die al 35 jaar voor de klas staat. "Vroeger zongen we op de kweekschool de hele tijd. En moest je een instrument bespelen. Als ik nu een stagiair van de pabo krijg, durft hij nog niet eens een lied aan te heffen." Berkouwer is lerares op de Europaschool in Almere, de school die als eerste gebruik gaat maken van de subsidie. Dat muziek een ondergeschoven kindje is geworden, is de Amsterdamse hoogleraar muziekcognitie Henkjan Honing een doorn in het oog. Volgens hem zien we muziek als luxe, maar laat wetenschappelijk onderzoek zien dat het nodig is voor de ontwikkeling van kinderen. Voor Honing is dat geen verrassing. "We gebruiken muziek om vrolijk te worden of troost te zoeken. Als je een instrument bespeelt, verbeter je je motoriek. Je maakt muziek samen, dus je leert samenwerken. En je moet leren luisteren." Anderen menen dat 25 miljoen euro een druppel op de gloeiende plaat is: "Op het moment dat muziek op de basisschool een ondergeschoven kindje werd, raakte muziekles ook op de pabo in

onmin. Die 25 miljoen euro lijkt heel veel geld, maar het moet wel leiden tot een structurele verbetering", zegt Johan Sterken, bestuurslid van Netwerk Muziekdocenten Pabo. Intussen gaat de Europaschool instrumenten kopen en worden leden van de plaatselijke harmonie uitgenodigd om les te komen geven. Je zult een leerling niet zo snel 'jippie' horen roepen als hij een reksom moet maken, maar wel als hij op een trommel mag slaan.

Afstand tot bibliotheek wordt groter

Theodor Kittelsen - Far, far away Soria Moria Palace shimmered like gold

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft cijfers gepubliceerd waaruit blijkt dat Nederlanders gemiddeld iets verder van een openbare bibliotheek wonen dan voorgaande jaren. Vooral in kleinere gemeenten in Friesland en Zeeland staan bibliotheken vaak niet meer op loop- of fietsafstand. Amsterdammers hoeven daarentegen niet ver te reizen. Inwoners van Stadsdeel West wonen gemiddeld zelfs op slechts op 700 meter van een bibliotheek. Op deze [grafiek](#) is het landelijk beeld te zien. Het aantal bibliotheken neemt de afgelopen jaren gestaag af door bezuinigingen op subsidies aan kunst en cultuur. Daardoor moeten bibliotheken hun serviceniveau verlagen en vestigingen sluiten. In 2012 waren landelijk nog 1.070 vestigingen, vorig jaar was dat aantal gedaald naar 1.030.

Voortgang NBC

Op de site van [Bibliotheekblad](#) heeft Wim Keizer een blog over de voortgang van NBC (Nederlandse Bibliotheek Catalogus) geschreven. Als NVMB ijveren we voor aandacht voor de muziekcollecties in deze nationale catalogus. Op netwerkdagen van de afgelopen jaren hebben we meerdere malen medewerkers van de NBC te gast gehad. Toch blijft dit grote project niet voor iedereen even overzichtelijk en is de voortgang taai te noemen. Deze blog (met veel links naar ter zake doende documenten) en de reacties daarop schept helderheid, maar trekt het bestaansrecht van de NBC-project ook in twijfel.

New York IAML-blogs

Jantien Dubbeldam en andere collega's hebben tijdens de IAML-conferentie in New York verslag gedaan van hun ervaringen in een warme stad en de bijgewoonde lezingen. Je kunt ze nalezen op www.nvmb.nl.

Foto: Jantien Dubbeldam

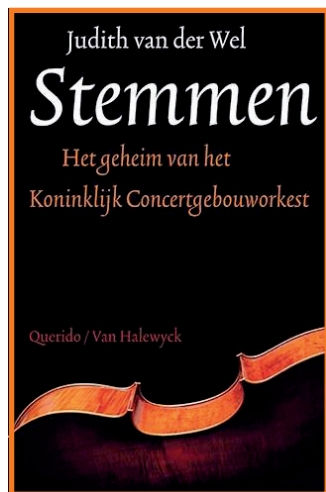
Meer 125 jaar Concertgebouworkest

Het was in 2013 dat het Concertgebouworkest 125 jaar bestond en dat werd al vele malen gevierd met speciale uitgaven, concerten en evenementen. Onlangs verschenen nog een aantal titels, gemaakt door journalisten en filmers die rond het jubileumjaar ooggetuigen waren.

- Ria Warmerdam -

In **Stemmen** doet Judith van der Wel (29) verslag van het Concertgebouworkest op een tournee over vijf continenten. Omdat ze relatief

oningevoerd was in de wereld van de klassieke muziek had het een verschrikkelijke mislukking kunnen opleveren, maar dat is niet het geval. Het werd een zeer onderhoudend, laagdrempelig boek voor iedereen die nieuwsgierig is naar het reilen

en zeilen van een toporkest. Niet alleen over de enorme logistiek die het verplaatsen van mensen en instrumenten met zich mee brengt, maar ook over musici, de directie, de kantoormedewerkers en de orkestbibliothecarissen. Van der Wel weet ook kunstig te laveren tussen gevoeligheden als hiërarchie en zenuwen onder de orkestleden en de gewone intermenselijke relaties binnen de omvangrijke organisatie.

Stemmen : het geheim van het Koninklijk concertgebouworkest / Judith van der Wel .- Amsterdam: Querido, 2015. - 368 p.

Het IDFA 2014 opende met de documentaire **Om de wereld in 50 concerten** van de gerespecteerde filmmaakster **Heddy Honigmann**.

Zij reisde mee met het Koninklijk Concertgebouworkest dat met een wereldtournee het 125 jarige bestaan vierde. Van de vele steden die verspreid over de wereld werden aangedaan, zien we er drie terug: Buenos Aires, Soweto en St. Petersburg. Honigmann laat vooral het verbindend verhaal zien: de liefde voor muziek, zowel van de musici als het publiek. Zo horen we bassist Dominic Seldis (bijna BN'er) vertellen over de eerste maten contrabas in de tiende van Sjostakovitsj en een slagwerker uitleggen hoe moeilijk het is om in anderhalf uur Bruckner maar één keer op de bekkens te mogen slaan (en verder niets). Een oude man in Sint-Petersburg vertelt hoe hij dankzij Mahler de Tweede Wereldoorlog overleefde en een taxi-chauffeur in Buenos Aires luistert naar klassieke muziek als tegenwicht voor vervuiling en vervuiling op straat. In Honigmanns eigen woorden: 'Geen shots van handen, maar van gezichten. Puur plezier.'

Om de wereld in 50 concerten : het Koninklijk Concertgebouworkest : een reis naar de kern en de kracht van muziek / reseach, scenario en regie Heddy Honigmann ; geproduceerd door Carmen Cobos, Kees Rijninks. - [Amsterdam] : Homescreen, 2014. - 94 min.

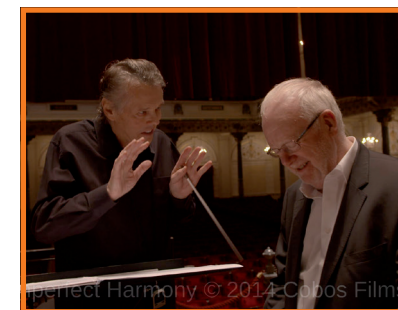
Theo Berkhout was tussen 1965 en 2006 als orkestbode, bibliothecaris en orkestinspecteur het geweten van het orkest. Hij liep vijftientig jaar mee met Bernard Haitink, zestien jaar met Riccardo Chailly en twee jaar met Mariss Jansons.

Berkhout bemoeide zich met alles: van de juiste partij op de juiste muziekstandaard tot het repetitieschema van dirigenten en van het proefspel tot internationale tournees. Zijn herinneringen aan omwentelingen en vernieuwingsdriften, aan intriges en ruzies verrijken Bert Koopmans boek **Achter de schermen, het Concertgebouw tussen traditie en vernieuwing** en tonen een indringend beeld van een negentiende-eeuwse instelling die haar weg zoekt in de eenentwintigste eeuw.

Achter de schermen : het Concertgebouworkest tussen traditie en vernieuwing / Bert Koopman en Theo Berkhout. - Amsterdam : Cossee, 2015. - 221 p.

Louis Andriessen ging tegen zijn principes omtrent traditionele symfonie-orkesten in en schreef een werk ter gelegenheid van het 125-jarige bestaan van het Concertgebouworkest. De documentaire **Imperfect harmony** volgt de repetitieweek van 'Mysteriën', geïnspireerd op het het beroemde en invloedrijke middeleeuwse boek 'Over de navolging van Christus' van Thomas à Kempis. Chefdirigent Mariss Jansons en avant-gardist Andriessen hebben op zijn zachts gezegd nogal moeite om elkaar te vinden aangaande de bedoeling en intentie an het stuk. De spanningen zijn duidelijk zichtbaar en de orkestleden hebben het ook niet makkelijk.

Dirigent en componist in overleg

Imperfect harmony / a film by Carmen Cobos. - [Amsterdam] : Homescreen, 2014. - 76 min.

Wolfgang: een app voor de concertganger

- Muziek in de media -

Wolfgang is een in Nederland ontwikkelde app voor de concertbezoeker. Vooralsnog toepasbaar bij een aantal concerten in het Muziekgebouw aan 't IJ, De Doelen, het Concertgebouw en Tivoli. Bedenker Johan Idema vindt dat luisteren naar klassieke muziek spannender wordt als je weet waar je naar moet luisteren. Daarvoor ontwikkelde hij een app. Wolfgang vertelt je tijdens het concert wat je hoort. Alleen in tekst en alleen in zwart-wit. Dat is bewust gaan om de luisteraar en de burens van de luisteraar niet af te leiden. De tekst wordt getimed, zodat je het juiste stukje bij de juiste passage krijgt, en is enthousiasmerend. Een voorbeeld is deze passage bij Scheherazade: Luister hoe de Scheherazade begint te vertellen over de zee. De violen wisselen tussen majeur en mineur als wendingen in het verhaal om de sultan te blijven boeien. Volgens Idema spelen er een aantal problemen bij klassieke concerten. Zo zijn de bezoekersaantallen de afgelopen tien jaar met ruim twintig procent afgenomen. En uit onderzoek blijkt dat veel mensen de context en het missen. Op de site wolfgangapp.nl staat een lijst met concerten waar de app te gebruiken is.

Manuscript De Machaut eindelijk beschikbaar

- Muziek in de media -

Een eerder ontoegankelijk manuscript van Guillaume de Machaut, de Franse componist uit de 14e eeuw, komt voor onderzoek beschikbaar dankzij de onlangs verschenen facsimile (uitgegeven door de Digital Image Archive of Medieval Music in Oxford). Het manuscript Ferrell-Vogüé is privébezit en werd pas onlangs ter beschikking gesteld voor reproductie. Het manuscript is prachtig geïllustreerd met afbeeldingen en gedichten en was lange tijd een heilige graal voor de onderzoekers. De invloed van De Machaut op de muziekgeschiedenis is erg groot. Het was de tijd van de Ars Nova met nieuwe ritmische ontwikkelingen, die De Machaut intelligent toepaste. Ook is de eerste complete mis door één bij naam bekende componist aan hem toe te schrijven. Daarnaast componeerde ook wonderschone meerstemmige liefdesliederen.

Een pagina uit het Ferrell-Vogüé manuscript van Guillaume de Machaut

Wijzer

Aankondigingen van cursussen en studiebijeenkomsten

Musidag

D 19 september 12.00 - 17.00 uur
L Rijnbrinkgroep Arnhem

Musidesk houdt op 19 september de allereerste Musidag. Een dag bedoeld voor klanten: verenigingen, besturen, bibliothecarissen, docenten, dirigenten en muziekbeoefenaars.

Tijdens de Musidag zal de dienstverlening van Musidesk worden gepresenteerd en toegelicht. Jaarlijks ontvangen we veel vragen van klanten, van zeer uiteenlopend karakter. We geven graag iedereen de gelegenheid deze vragen te stellen, een kijkje te nemen in onze collectie en een aantal presentaties bij te wonen die worden aangeboden. We gebruiken deze dag echter ook graag om te weten wat er speelt bij onze klanten, wat de behoeften zijn en waar we in deze tijd

van culturele transitie met elkaar naar toe willen. Uiteraard mag tijdens zo'n dag live muziek niet ontbreken! Hebt of kent u leuke (kleine) ensembles die een podium zoeken voor een kort optreden? Laat het ons weten via musidesk@rijnbrinkgroep.nl

Ook andere suggesties over de invulling van deze dag kunt u via dit mailadres doorgeven. Op die manier wordt de Musidag een dag voor en door ons allemaal. www.musidesk.nl

Informatie aan Zee

D 17 - 18 september
L Kursaal Oostende België

Op 17 en 18 september organiseert de VVBAD opnieuw haar tweejaarlijks congres Informatie aan Zee. Informatie aan Zee is een interactief gebeuren voor informatieprofessionals. Het omvat een beursgedeelte en een omvangrijk programma van presentaties, workshops, panels en productpresentaties.

[Info en programmaoverzicht](#)

Rectificatie

In het vorige nummer (februari 2015) zijn helaas twee fotobijdragen verwisseld. Het gaat om artikel *Parels uit de Omroepbibliotheek opgedoken voor Vrije Geluiden van Jan Jaap Kassies*. Bij de foto van Jurriaan Andriessen staat abuiselijk *Hans Henkemans* en bij de foto van *Hans Henkemans* staat als onderschrift: *Jurriaan Andriessen ca. 1958*.

Verschenen

Verzamelde artikelen Nancy van der Elst

De Utrechtse musicologe Nancy van der Elst (1919) is vereerd met een bundeling van de artikelen die ze over diverse muzikale onderwerpen schreef. Het leeuwendeel daarvan verscheen in het bekende tijdschrift *Mens en Melodie* (1946-2012). Daarnaast losse artikelen en bijdragen aan tijdschriften als *Intermezzo*, *Forum*, en *Preludium*. De bundeling in een verzorgde band werd bezorgd door de zanger Pieter Vis.

Nancy van der Elst kreeg haar eerste zanglessen van Catherina van Rennès. Later studeerde ze aan de Rijksuniversiteit van Utrecht muziekwetenschappen en behaalde haar doctoraal in 1957. Daarnaast studeerde zij harmonie en behaalde ze het Diploma Solozang aan het Utrechts Conservatorium (1951) en het Diploma Chant

enseignement libre 4e degré aan de Ecole Normale de Musique te Parijs (1958). Aan de Universiteit van Parijs behaalde zij ook nog eens het Doctorat d'état des lettres et sciences

humaines (21 april 1972) met haar proefschrift *Henri Duparc, l'homme et son oeuvre*. Van 1958 tot eind 1981 doceerde Van der Elst muziekgeschiedenis aan het Rotterdams Conservatorium.

Daarnaast schreef zij muziekcensies voor het Utrechts Nieuwsblad. Daarnaast dirigeerde zij verschillende vrouwenkoren (onder andere van Toonkunst Dameskoor Amersfoort van 1951 tot 1980) en gaf ze privelessen zang.

De artikelen in deze uitgave zijn heel divers. Ze schrijft over muziekfestivals, muziekgeschiedenis en componisten. Ze herdenkt overleden uitvoerenden, legt koormuziek onder de loep en doet boekbesprekingen. Ook laat ze haar licht schijnen over controversiële onderwerpen zoals bijvoorbeeld het fenomeen Rosemary Brown, een medium zonder muzikopleiding die muziek 'door kreeg' van mannen als Liszt, Beethoven en Chopin. Een fenomeen in de jaren zeventig van de vorige eeuw.

Het boek is rijk geïllustreerd met foto's, muziekvoorbeelden en tekeningen. Leo Samama verzorgde een uitgebreid voorwoord.

Melodie & mens : Mens & Melodie : verzamelde artikelen 1946-2013 / Nancy van der Elst. - [Houten] : Elza Vis-De Clercq Stichting, 2014. - 223 p.

André Rieu geanalyseerd

Vorig jaar maakte de Nieuwsbrief als melding van een wetenschappelijk onderzoek naar het enorme succes van André Rieu. Van de bevindingen is een zeer leesbaar boek voor een breed publiek verschenen.

André Rieu wordt zowel op handen gedragen als fel bekritiseerd. Zijn formule slaat overal aan, maar de 'klassieke muzikelite' neemt zijn muziek niet serieus. Dat drie Limburgse wetenschappers nu juist het succes van Rieu als onderzoeksonderwerp kozen illustreert de verwondering

over Nederlands grootste muzikale exportproduct. Centrale vraag van het onderzoek was: wat is zijn geheim? De conclusie is onder meer dat Rieu een publiek bedient voor wie er niets was. Hij geeft het publiek dat niet van popconcerten houdt de ervaring van een popconcert: massaal samen genieten van veel korte nummers die iedereen kent en waar de emotie bij loskomt. Rieu roept universele gevoelens van nostalgie en nestwarmte op. Door zijn grappigheid in de presentatie maakt hij de interactie met het publiek nog groter. Maar zijn ondernemerschap en geoliede organisatie zijn echter net zo zeer van belang. De auteurs, vooral representanten van 'hoge cultuur', zijn liefhebbers van Rieu en tonen met hun studie aan dat de grenzen tussen zogenaamde hoge en lage cultuur steeds verder vervagen.

Rieu : maestro zonder grenzen / Maaïke Meijer, Jac van den Boogard en Peter Peters, - Amsterdam : Thomas Rap, 2015. - 270 p.

Apple gaat ook muziek streamen

- Muziek in de media -

Eind juni is de nieuwe muziekdienst van Apple, Apple Music gelanceerd. De dienst, die in de standaard muziekapp op de iPhone en iPad is ingebouwd, stelt gebruikers in staat om net als bij concurrenten als Spotify ongelimiteerd muziek te streamen (tegen abonnementskosten). Apple Music wordt tegelijkertijd uitgerold met de lancering van iOS 8.4, de nieuwste versie van het mobiele besturingssysteem van Apple en zal de eerste drie maanden gratis te gebruiken zijn. De muziekbibliotheek kent 30 miljoen nummers, van alle grote labels en een groot aantal onafhankelijke platenmaatschappijen. Daarnaast kunnen gebruikers hun eigen muziek uploaden en ook streamen, iets wat tot nu toe ook al met iTunes Match mogelijk was. Daarnaast wordt Beats 1 gelanceerd, het eigen radiostation van Apple. Beats 1 ook te luisteren als je geen abonnement hebt op Apple Music.

Onbewoond eiland (30) *De favoriete muziek van... Ynne Claassen*

Ynne Claassen (49), is sinds 5 bibliothecaris bij het Conservatorium van Amsterdam. Ze is opgeleid als muziekbibliothecaris en muzikwetenschapper en was eerder 15

jaar werkzaam als documentalist bij het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. Wanneer ze naar een onbewoond eiland zou afreizen, dan zit deze muziek in haar bagage.

1. Turandot - Puccini

Dit is de mooiste muziek ooit geschreven, dat muziek je zo in je ziel kan raken, is toch wel heel erg bijzonder. Bij de gedachte alleen al krijg ik kippenvel. Alles zit erin: (melo)drama, humor,

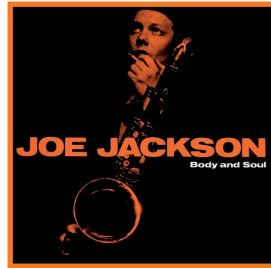

Oosterse invloeden, bombast maar ook verstillend, ontroering, echt prachtig! Afgelopen jaar kreeg deze opera nog meer diepgang voor mij, ik heb meegedaan

aan een project van het Nederlands Concertkoor, dat deze opera uitvoerde, samen met solisten en orkest. Eigenlijk durfde ik mij niet te wagen aan deze voor mij 'heilige' muziek, maar het was geweldig om mee te doen! De opname met o.a. Maria Callas als Turandot was mijn leidraad de afgelopen zomer, wat heb ik vaak geluisterd en de koren meegezongen, de waardering is nog groter geworden. Ik kan echt niet meer zonder dit geweldige stuk.

2. Body and soul - Joe Jackson

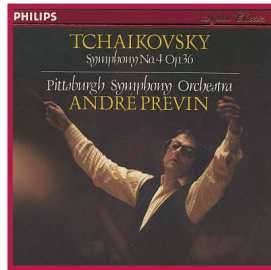
Ik weet nog precies wanneer ik kennis maakte met de muziek van Joe Jackson; een vriendin liet me in de zomer van '85 de LP Night and day horen. Op deze LP

veel Zuid-Amerikaanse invloeden, ik was meteen verkocht. Vooral de prominente aanwezigheid van de piano sprak mij al meteen erg aan. Daarna ben ik meer muziek van Joe gaan beluisteren en stuitte ook op Body and soul, dit is toch wel de mooiste van allemaal. Heel uiteenlopend werk, snelle nummers met veel blazers en bombast, maar ook enkele zeer verstilde nummers, waaronder 'Number two' waarbij Joe zichzelf alleen begeleid op de piano. Afgelopen zomer las ik zijn autobiografie, de waardering werd nog groter, want dit is geen doorsnee rockartiest, maar iemand met een verhaal, die zich helemaal naar de top heeft geknokt en toch zijn eigenzinnigheid wist te behouden.

3. 4e symfonie van Tsjaikowsky

Deze symfonie heb ik leren kennen na het lezen van zeer droge kost geschreven door de musicoloog Carl Dahlhaus.

Ik las deze gortdroge materie voor een literatuurtentamen bij Muzikwetenschap. Hij beweerde dat de 4e symfonie van Tsjaikowsky absoluut niet voldoet aan de standaard voor een goede symfonie, hij vond hem te grillig, te bombastisch en over de top. Verder

nog wel meer commentaar, maar dat weet ik niet meer precies. Dus ik werd nieuwsgierig en ging luisteren. Ik was meteen helemaal overonderd, het sprak mij dus juist heel erg aan! Veel Russian soul erin, maar ook een pizzicato waarop je de kleine ballerina's voorbij ziet huppelen. En ja, dat einde, dan komt het beginthema weer terug, volgens Dahlhaus kon dat niet, maar ik vind het geweldig!

4. Urk - The Nits

Een registratie van het eerste theaterconcert van een popgroep ooit, geloof ik. En daar was ik bij, in Amsterdam. Een heel bijzondere belevenis,

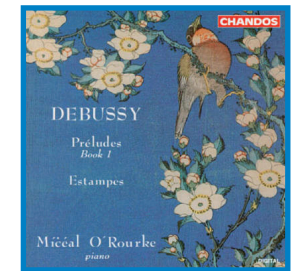
totaaltheater met te gekke muziek, het maakte diepe indruk. Zanger Henk Hofstede is ook beeldend kunstenaar, hij had het decor voorzien van draaiende panelen die bij verschillende liedjes

een ander beeld gaven op het podium. Toen ik de CD van het concert kocht, heb ik alles weer herbeleefd, het blijft geweldige muziek, heel bijzonder en gevarieerd. Wederom kippenvel, en als ik de CD weer eens draai komt het allemaal weer terug.

5. Preludes boek 1, Estampes - Claude Debussy

Toen ik op mijn 9e orgel ging spelen, ontdekte ik al snel het bespelen van alleen de zwarte toetsen. Dit geeft het China-gevoel, wel bekend bij spelers van toetsinstrumenten. Dit bleek pentatoniek te heten, 5 tonen in één toonladder. Die klank vond ik fantastisch, en er bleek een componist te zijn die veel van deze techniek gebruik

maakte, nl. Claude Debussy. Dit is vooral goed te horen in zijn piano-muziek. Moeilijk kiezen wat dan het

mooiste is, maar in Preludes boek 1 zit het deel "La cathédrale engloutie" (de

verzonken kathedraal), daarin is de pentatoniek heel mooi uitgewerkt. Op de CD van Miceal O'Rourke staan ook nog de estampes, met daarin het deel "Pagodes", ook een sterk staaltje van Oosters denken. Deze CD moet mee dus!

Tja, en dan kan ik natuurlijk nog veel meer noemen, wat kan ik nog meer niet missen? Alles van Puccini zou mee moeten, de sonates van Beethoven, de filmmuziek van Dracula, Mathilde Santing, Eva Cassidy. Bij deze de muziek met het mooiste verhaal!

Colofon Nieuwsbrief

NVMB
Nederlandse Vereniging van Muziek-
bibliotheken, Muziekarchieven en
Muziekdocumentatiecentra

jaargang 19, nummer 2,
juli 2015
issn: 1567-116x

Kopij voor de Nieuwsbrief per
e-mail naar Ria Warmerdam:
warmerdam@nbdbiblion.nl

Redactie
Ria Warmerdam
(NBD Biblion, Zoetermeer)

Logo: Willem Warmerdam

Webmaster
Eric van Balkum

nvmb website: www.nvmb.nl

Collectie

Copyright

Informatie

Innovatie

Netwerk